

ГАННА
ГОРОЖЕНКО

У ВОГНІ
ПЛАВИЛЬНИКА.
ЗОЛОТО

Харків
«Фоліо»
2021

Розділ I

Київ гомонів. Подільський люд веселився на торговищі. Третя неділя від Великодня — на мирносиць — нарешті принесла тепло. Торговки скинули темні шуби і підставили поглядам свої пишні форми, затягнуті у яскраві корсети. Гучно заохочували вони до свого краму покупців із набитими кошеллями, яких можна було відрізнити від решти за великими напівпорожніми кошиками. Пани та заможні селяни поважно проходили у високих шапках різноманітних форм, зчіплялись поглядами, але поводитись пристойно — бо був лише ранок. Дехто з них прийшов на торговище, аби похизуватись новою зброєю, придбаною на зимових ярмарках у Дубні чи Львові. А дехто був лише у передчутті придбань — бо й до київського ярмарку недалеко. Вірменські купці зі Сходу неодмінно привезуть щось цінне, а німці щось модне.

В червоній оксамитовій спідниці із білими як сніг підспідничками, що торкались самої бруківки, прошелестіла княгиня Корецька. На талії її чорного корсажу блискотів золотом та емаллями крихітний ніж. Оточена гуртом своїх козаків княгиня впевнено йшла торгови-

щем, у кінці її вельможного почту — служниці із кошиками для покупок.

— Де це бачено, удова, а червону спідницю натягнула? — прошепотіла одна торговка іншій.

Оksamит м'якими хвилями струменів до самої землі, вабив своєю відвертою яскравістю і викликав пересяди на торговищі.

— Кажуть, їй вже наші закони не писані, бо перехрещена вона.

— І ця до католиків пристала?

— Гірше, єретичка!

Баби шепотілись, перешіптувались, гомоніли і той гомін наростав щомиті, заповнював кожен куточок Торговища, ширився вузькими вуличками нижнього міста і розливався ним, як Глибочиця під час повені. Здавалось, Поділ зараз захлинеться у цьому шумовинні, аж раптом на поміст, який в гірші часи використовувався для страт, а в кращі — для заробітку лицедіїв, заскочив невисокий голомозий чоловічок в зеленому фалендиші зі срібними гудзиками. До нього притулилось кілька молодиків у сірому, один з них простягнув грамоту із масивною печаткою. З усіх куточків Торговища було помітно людину в зеленому, яка добре прокашлялась перед тим, як взяти в руки папір. Поділ принишк у поганому передчутті. Це возний прийшов сюди одразу по Великодню. Не до добра це. Нарешті чоловік у зеленому став читати:

— Сигізмунд Третій Божою милістю король польський, великий князь литовський, руський, пруський,

мазовецький, жмудський, інфлянтський, спадковий король Шведів, Готів і Венедів. Всім загалом і кожному окремо — козакам всім від гетьмана, отамана, сотника, осавула та іншим людям в нашому Києві та інде коло Києва мешкаючи, наказую негайно видати винних у вбивстві у втопленні живцем Антонія Грековича! — на одному диханні гучним басом пролунало над головами киян. Поділ від того зціпенів. Возний обволав королівський наказ тричі, і ніхто із присутніх на торговищі не посмів навіть поворухнутись. Потому судовий розпорядник згорнув королівську грамоту і потягнувся за наступною. Хтось із натовпу почав хреститись. Всі кияни знали про вбивство під час Великого посту посланця унійного митрополита. Тіло його знайшли лише після того, як скресла крига. Подейкували, що то розбійники, лотри, а може, насправді — козаки. Бо ж усі знали про підступ хитрого Грековича і його суперечки із козацькою старшиною, яка вбачала у ньому свого ворога, уніата, що схиляв православний люд до зміни віри. Хоч на Подолі подейкували, що справжньою причиною нелюбові такої могли стати гроші. Але ж то самі плітки, а як було насправді — хто зна? Та король Сигізмунд, мабуть, вважає винними саме козаків. Кияни замислились. Тим часом невеликий на зріст возний, який проте мав потужний як на свій вигляд голос, обволав наступну грамоту:

— Йосиф Рутський, Божою милістю архієпископ і митрополит Київський, Галицький і Всія Русі рече таке — архімандритам, ігуменам, попам і всякому цер-

ковному люду в граді Київському і в межах його на три милі. Руки свої богомерзькі покласти дерзнули на особу Богом освячену, кров його неповинну пролили, пречесного отця Антонія Грековича, намісника нашого під зброю взяли і смертю лютою вбили! І з праведним гнівом отця Саваофа і королівської милості накладається інтердикт — заборонено всім церквам і монастирям в місті та поза Києвом дзвонити у дзвони упродовж року, церкви всі у цей час будуть закриті, тайни причастя та інші таїнства проводитись не будуть! — возний спинився, обвів поглядом принишклий натовп. Увесь люд хрестився, в останніх лавах торговища почали перешіптуватись. Судовий виконавець знов вступився поглядом у розмашистий почерк на наказі уніатського митрополита, витер рукою піт з чола, набрав повітря в легені і вигукнув далі: — Тільки причастя на одрі смертному дозволено. Хрещення і шлюби проводити без вінців і молитов церковних. Найбільших грішників та богомерзенних убивць очікуватиме страшний суд та муки вічні. Тим, хто не дотримується цього інтердикту — анафема!

Анна Корецька зітхнула, обвела поглядом мовчазних киян, які все ще намагались втямити — як то без Божої благодаті тепер їм жити цілий рік. На очах молододі дівчини, яка принишкла поруч із панні в літах у високій намітці, вона помітила сльози — адже тій доведеться ще рік непошлюбленою бути. «На щастя» — промайнуло в думках Корецької. Вона хотіла вже рушити далі, як відчула на собі прискіпливий погляд —

однак не торговки і пліткарки, їхні шпильчасті засудливі голки вона добре знала. Це було неприємне відчуття шпигунського пантрування. Анна ще раз обвела поглядом натовп і помітила пухкого у темних шатах Юасафа, який увесь цей час пильно за нею спостерігав. Зустрівшись з княгининим зором, він ледь схилив голову у німому привітанні і хутко зник за стіною кам'яниці. Корецька полегшено зітхнула, спекавшись липкого погляду, і рушила у бік вірменської церкви Подолу. Вона ж бо приїхала до Києва не лише заради подільських смаколиків.

Після звільнення Самійла з полону справи в Корецької пішли вгору. Їй не лише вдалось заволодіти рецептом золота, вона знайшла купців, яким могла його збувати. Вірмени не питали в неї про походження металу, і платили досить непогану ціну круглими і блискучими монетами.

Анна впевнено сунула вулицею, майорила червоною спідницею в оточенні своїх надвірних козаків у синіх доломанах — як несподівано на її шляху виник оглядний єврей у кіпі. Він не звернув з дороги, як решта, а просто стовбичив, очікуючи наближення княгині. Один із козаків потягнувся за нагайкою при боці. Корецька його спинила і сама наблизилась до перехожого. Це був Понхас, який орендував її Білогородку ще років десять тому. Тоді за його господарювання в цьому містечку Корецька непогано заробила. Понхас незграбно схилився, одразу ж, схопившись за бік і скрикнувши. За ці роки він сильно постарів...

— Вітаю, ясновельможна.

— Як ваші справи? — Анна ледь всміхнулась, бо й тут на вулиці подоляни стали її розпикати, на цей раз за спілкування з юдеєм.

— Роки беруть своє. Я от надумався орендувати кілька житомирських сіл — там непогані зараз фільварки, але моя посібниця у тому, княгиня Ружинська, знаєте, втекла до Вільна.

Корецька пирхнула, щойно почула ім'я ненависної суперниці, вирішила припинити розмову й рушити далі:

— Навіть не хочу чути.

На ці слова Понхас винувато закусив нижню губу, спробував ще раз незграбно вклонитись і раптом вигукнув:

— Я готовий на все, на ваших умовах.

Корецька різко спинилась. Вона обмірковувала — для її справ потрібні кошти, багатство, з яким вона може зробити Самійла королем, а відтак їй потрібен кожен золотий дукат.

— Я начуваний про ваші успіхи, ваша світлосте, — єврей ледь всміхнувся.

Корецька здивувалась, напружилась і вколола орендаря холодом.

— Ви володієте таємницею набагато глибшою, ніж думаєте. Це відкритий шлях до пізнання Бога і його сили... Але... — втаємничено прошепотів Понхас, впригол наблизившись до княгині. З останнім словом нахабу відштовхнув козак Корецьких, і хазяйка, вражена словами старого єврея, зрушила з місця.

Анна пришвидшила крок. Такого вона певно не очікувала. Понхас щось знав, знав її секрет, а якщо він, значить, є й інші, хто знають. Корецька відчула, як у неї запалали щоки. Від люті чи страху. Чи від одного й іншого водночас.

Розділ II

Надворі накрапав дощ, і через віконне скло темні фігури вартових на палацовій площі тьмяніли і розпливались, але не зникали. На сірому тлі бруківки ці постаті з піднятими догори списками так і стояли не порушно. В той час як решта — візитери, королівські радники та служки — хаотично, наче ті мурахи, розбігались по схованках. Прогуркотіло, небо задрижало, але королівські охоронці вперто стояли на своїх місцях. Жінка у сукні з високим мереживним коміром спостерігала за ними, притулившись до шибки. Кінчик її довгого носа торкнувся холодного і рівного скла, з вуст проструменіла тепла пара, залишивши по собі хмаринку на вікні. Довгим пальцем з настромленим на нього першем із золотистим топазом жінка повільно малювала на хмарці латинську S, та миттю стерла, почувши кроки покоївки.

Урсула Маєрін розвернулась на звук. Служка несла на срібній таці кілька записок. Звістки від шпигунів всевладної німкені — аби тримати під контролем усю

*З них усіх виникає ще один звір,
четвертий, який страшний, дужий
та сильний. Бо виробляє він такий
дим, що виникає небезпека
для життя, якщо це відбувається
не у відведений час і в невідведеному
місці. У нього великі залізні зуби,
бо це одна з частин і речей, з яких
він створений. Пожирає і знищує
він себе самого та інших, а рештки
топче ногами своїми; тобто він —
натура настільки шалена, що
лише після багатьох руйнувань
і знищень він наче заспокоюється.*

Еш Мецареф, гл. 3

Розділ XXIV

Самійло збирався у похід. Набирав силу-силенну війська. Обіцяв їм пристойну платню, і линули до обійстя в Лісниках тисячі воїнів. Йшли, бо зачули, що пограбуванням Бердичіва татари не обмежаться. Ханські загони знову були помічені на Чорному шляху, а османське військо, вочевидь, готується до нового походу на Поділля. Така помста султана Османа за зухвалу втечу русинського князя. Тож і Самійло часу не гаяв. Він готовий був прийняти цей виклик. Князь Корецький вирішив вдарити у найслабкіше місце осман — піти на молдовські землі.

Аннине серце було не на місці. Як не відмовляла сина від походу — все дарма. Ось і зараз сидить Самійло насуплений, снідає. Решта дітей княгині роз'їхались по вотчинах. Тож в палаці нарешті тихо та спокійно. Анна насолоджується цією тишею і не виходить останніми днями з замку, бо за його стінами суцільний гармидер. Муштрують новачків, охочих записують до війська. Лісники переповнені чужим людом. І, здавалось, Самійлові це було до душі. Таки війна — його стихія.

Корецька пильно дивилась на сина, а той унікав перетинатись поглядом з матір'ю.

— Скільки людей ти вже набрав? — жінка сверлила очима чорнявого молодика, який схуд через недоспані ночі та передчуття походу та битв.

— Гідних мало. Тих, що непогано тримають зброю в руках, чотири тисячі. Але щоб поборотись з османами, треба більше. Потрібні досвічені воїни, а це гроші.

— Ну, гроші для нас не проблема, — Анна обперлась ліктем об стіл і замислилась. — Може, запорізьких козаків покличеш?

— Не хочу я з Грицями воювати. Нехай ідуть до ріллі або свиней пасти. У них це краще виходить! — вибухнув Самійло.

— Але ж вони професійні вояки.

— Мамо, вони мене вже зрадили! Ви розумієте це? — губи Самійла тремтіли від люті, він стрімко підвівся і вискочив геть зі світлиці.

Корецька обхопила лице руками. Щойно син повернувся з полону, вона помітила, як він змінився. Став вибуховим на людях, холодним до неї. Спершу матір списувала на втому — стільки її хлопчику випало на його віку. Але зміни у поведінці князя були незворотними. «Полон його змінив. Здається, я перестала впізнавати Самійла...» — і від цієї думки Корецькій стало аж до сліз гірко.

У дверях хтось кхекнув і змусив Анну відволіктись від думок. На порозі чорнів Шломо разом із ще кількома такими ж чоловіками в темному вбранні і у світлих панчохах та у білих комірах-фрезах. Корецька уважно

Зміст

Частина I

Розділ I	5
Розділ II	11
Розділ III	14
Розділ IV	20
Розділ V	25

Частина II

Розділ VI	35
Розділ VII	41
Розділ VIII	47
Розділ IX	53
Розділ X	65
Розділ XI	70
Розділ XII	74
Розділ XIII	77

Частина III

Розділ XIV	85
Розділ XV	92
Розділ XVI	96
Розділ XVII	101

Розділ XVIII	108
Розділ XIX	114
Розділ XX	119
Розділ XXI	127
Розділ XXII	130
Розділ XXIII	134

Частина IV

Розділ XXIV	141
Розділ XXV	149
Розділ XXVI	152
Розділ XXVII	156
Розділ XXVIII	161
Розділ XXIX	165
Розділ XXX	169
Розділ XXXI	173
Розділ XXXII	176
Розділ XXXIII	181
Розділ XXXIV	185
Розділ XXXV	189
Розділ XXXVI	197
Розділ XXXVII	202
Розділ XXXVIII	208

Частина V

Розділ XXXIX	215
Розділ XL	221
Розділ XLI	230
Розділ XLII	237
Розділ XLIII	240

Розділ XLIV	242
Розділ XLV	245
Розділ XLVI	250
Розділ XLVII	255
Розділ XLVIII	262
Розділ XLIX	267
Розділ L	269

Частина VI

Розділ LI	277
Розділ LII	280
Розділ LIII	284
Розділ LIV	286
Від автора	289